

til ad selvstændig vej at skaffe de pekuniære (økonomiske) midler frem, uden hvilke al fremgang er umulig eller i hvert fald illusorisk.

Tað sentrala í tilboðinum var sostatt ein semja um, at lögtingið skuldi fáa møguleika at krevja inn skattir. Hetta var sjálvandi ein herskin biti hjá teimum mógvandi at slúka, tí næstan ongir skattir vóru goldnir tá á døgum.

Men samfelagsliga avleiðingin hevði sjálvandi verið tann, at lögtingið vildi ment seg frá einum viðmælandi og litisgandi tjakforum til eitt búskaparligt og politiskt sentrum í samfelagnum.

Og tað vildi verði avgerandi treytin fyri, at Føroyar kundu investera seg burtúr slupptíðini, meðan tíð var, og veruligur politikkur kundi verði førdur í eina tíð, tá tað var so harðliga tiltrøngt.

Tilboðið gjørdist høvuðstema í fólkatingsvalinum í 1906, og í einum primitivum valstríði vann Oliver Effersøe á Jóánesi Paturssyni. Sum kunnugt var tað sami Effersøe, sum seinni á danatingi proklameraði: "Vi færinger føler os fuldstændig som danske". Og í 1909 fekk Effersøe fólkatingið at samtykkja, at hóast ein meiriluti í lögtinginum var fyri broytingum í ríkisfelagsskapinum, so skuldi tað ikki kunna setast í verk!

Jú føroyskur politikkur kom sanniliga inn í eitt nýtt spor og tað einasta sum ikki mátti henda hendi:

Tá møguleikin fyri eini nýskipan av viðurskiftunum við Danmark stóð okkum í boði, endaði tað konstruktiva politiska samstarvið við Danmark í eini lemjandi innanhýsis ósemlu í Føroyum.

Og tað var hetta sum var beinleiðis orsökini til, at útviklingurin steðgaði á einum móti, har vit við einum slitnum beini, um-

boðandi eina framleiðslutøkni, sum bretar høvdu vrakað, stóðu í teirri nýggju tíðini - og við hinum beininum stóðu í leivdunum av gamla bóndasamfelagnum. Og har blivu vit standandi!

Um hetta segði Jørgen Frantz Jacobsen í 1927: "Systemet gør Færingerne i eet og alt afhængige af, hvad den danske Stat til enhver Tid er villig til at yde, og er saaledes kun anvendelig mellem særdeles gode Venner".

1906 valið kostaði dýrt og avleiðingarnar gjørdust ein sonn menningarleys oyðmarkargongd fram til annan veraldarbardaga.

Hóast svárar tíðir vundu vit tjóðskaparliga mentunarsíðnið, men búskaparliga goldu vit ein sera høgan prís, sum toppaði í djúpu depressiónini í 1930'unum.

Tað ið gav slupptíðini endaliga mótstingina var ein so tragisk hending sum seinni veraldarbardagi, men tá vóru lunnar lagdir undir nýggjar menningar-møguleikar.

Rembingarnar í 1990'unum

Men nú skulu vit vara okkum. Lætt er afturlitandi at vera klókur og siggja klárt í søgunar upplárandi ljósi.

Nú eru tað vit sum standa her, her á sama staði sum háskúlamenninir reistu sín varda. Nú er tað okkum umstøðurnar rópa eftir! Nú eru tað vit, sum skulu reisa varda.

Hvussu hava okkara 1990 ár ikki verið? Um byltingarnar vóru stórar um aldarskiftið, so eru tær enn stórru nú.

- Eftir einans 6 til 8 árum hava vit upplivað onki minni enn eina kollsigling av 80'ara samfelagnum.
- Eina útskýring av so mongum av okkara landsmonnum, sum vit ongan tíð fyrr hava sæð.
- Eina avdúking av heimastýrslógini sum inkompetenta.

- Vit hava uppliva eina avmonopolisering av føroyska samfelagnum, sum fyri fáum árum síðani var óhugsandi.
- Eina ósensureraða informasjonsflóðaldu yvir kunningartøkni og fylgisveinarnar, sum hevur umskapt tann fyrr so stóra og fjara heim, til eina globala bygd í høvðum okkara.

Tað er trupult at meta um, hvussu alt hetta er í ferð við at broyta okkum og okkara samfelag. Vit standa mitt í øllum og hava ikki søgunar upplárandi ljós at siggja og sannkenna við.

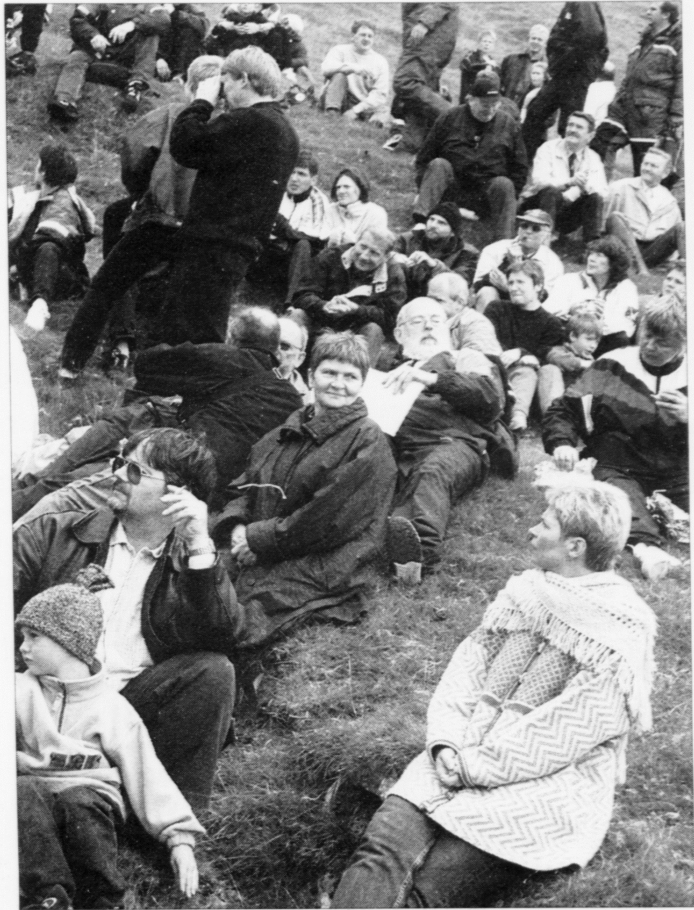
Men júst sum tey gomlu stóðu við møguleikunum í 1906 og 1946, standa vit í dag í eini umfatandi broytingartíð, sum ber so nøgvar møguleikar í sær.

Tann týðningarmesti møguleikin er enn einaferð og einaferð með alla at fáa loyst okkum úr núverandi sambandi við Danmark og harvið latið upp fyri heiminum uttan um okkum. Møguleikarnar at staðfesta og menna okkara tilverurætti í tí nýggja globaliseraða heiminum, at navigera við døgnaðum og ikki eftir bestu stuðulsmøguleikunum.

Men ivin millum føroyingar hevur altíð verið stórur. Hvussu skulu vit megna at standa á egnum beinum? Hvussu skulu vit megna at skapa eitt føroyskt fullveldi? Hvussu skulu vit klára okkum uttan danska vernd og stuðul?

Allur spurningurin um Føroyar sum sjálvstøðug tjóð er umgyrdur av einum umfatandi og djúpum iva. Men hvørjun botnar hesin ivi í veruleikanum?

Man hann ikki í roynd og veru botna í okkara gamla niðurarvaða iva í okkum sjálvum? Vit ivast í okkum sjálvum, vit ivast í okkara egna førleika at skapa ein burðardyggan og kappingarføran búskap, vit ivast í okkara

– Nú eru tað vit sum standa her, her á sama staði sum háskúlamenninir reistu sín varda. Nú er tað okkum umstøðurnar rópa eftir! Nú eru tað vit, sum skulu reisa varda

egnu politisku skipan, vit ivast í okkara egna førleikum, tá vit standa yvirfyri altjóðasamfelagnum. Tað er okkum sjálvum vit ivast í! Um tað er nakað er tað er okkum sjálvi vit ræðast, tá alt kemur til alt.

Tí royna vit, sum vit altíð hava gjørt, at elta sum fyri er slóðað. Men sum Sjúrður Skaale segði á Gøtusandi á longesta degi í ár, so kunnu vit ikki longur elta sum fyri er slóðað — rætt og slætt **tá tað ikki er slóðað fyri okkum.**

90 árin hava týðuliga víst, at vit reka ein veg og Danmark ein annan veg!

Á sama hátt sum "tilboðið" í 1906 gav føroyingum møguleika at velja heimastýrið í eina tíð, tá tað var so inniliga tiltrøngt, fyrrreikar núsitandi

landsstýri ein møguleika hjá okkum at velja fullveldi.

Og á sama hátt sum í 1906 siggja vit í dag somu tendensir — sum Gunnar Hoydal einaferð skrivaði í Brá um tjóðskaparstríðið: "tað.. vóru ein framtaksrørsla, sum vildi vinna rættindi, og ein afturhaldsrørsla, sum vildi steðga verðini. Ein rørsla sum hugsaði um mentan, og ein sum hugsaði um út-reiðslur".

Nei, "saman at halda var ei okkum givið"!

Vit kunnu tó í dag staðfesta — við seinastu veljarakanningini í huga - at tað fantastiska við hesi tíð vit liva í, er at okkara royndir seinastu árin hava brett upp gomlu vana-hugsanina og hevur sáðað dirvi í flestu okkara hjørtum at hugsa radikalar nýggjar tankar um okkara samfelag í samstarvi við altjóðasamfelagi.

Vit spyrja ikki longur, um vit eru føroyingar, um vit hava rætt at hava føroyskt sum okkara móðurmál, um vit eru sprottin úr eini føroyskri mentan.

Nú spyrja vit eftir okkara tilverurætti í tí moderna heiminum. Vit spyrja eftir døgnaðum okkum, sum skal tryggja okkum at vit yvirleva sum framkomin tjóð í framtíðini! Og júst tað at hetta sannkennilsi hevur vunnið so stórt virkisóki í okkara

samfelag, ger okkara tíð so spennandi at liva í.

Hetta mugu vit fáa danir at skilja, soleiðis at okkara millumlanda viðurskifti verða har eftir. Og tað mest umráðandi er at vit ikki køva okkum sjálvi í innanhýsis ósemlu, sum tað hendi í 1906.

Júst sum Simun av Skarði og Rasmus Rasmussen megnuðu at geva so mongum føroyingum móðurmálið sum reiðskap og vápn, og harvið gjørdi sitt til, at vit eru ein sameind tjóð í dag, so ræður um hjá okkum sameint at fáa føroyska samfelagið í eitt nýtt millumtjóða samband, har vit á jøvnum fóti kunnu samstarva við allar tjóðir. Men vit mugu skilja, at hetta stríðið byrjar við okkum sjálvum.

Tað er einasti møguleikin, um vit megna at standa saman um at seta álitið á tað einasta vit veruliga kunnu lita á, nevnliga tað náttúruríkið vit hava ræði á, og so okkara evni og hegni at umsitja tað í samvinnu við onnur lond! Bert soleiðis kunnu vit veruliga tryggja okkum, at Føroyar í framtíðini gerast eitt gott og mennandi samfelag at búgva í hjá okkum øllum — og okkara eftirkomarum.

Takk fyri!
Rani Nolsøe

